

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยมีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาติไทย เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และมีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติแล้ว ยังเป็น เครื่องมือสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกันทุกภาค ให้มีความเข้าใจกัน ดังที่รัฐประณีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ (2520 : 1) เขียนไว้ว่า "ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย ความสำคัญของภาษาไทยย่อมมีมากที่สุด เพราะภาษาไทยเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นชาติ . . . และเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกัน" สังคมยิ่งขยายกว้างออกไป เพียงใดความจำเป็นที่จะต้องติดต่อสื่อสารย่อมมีมากขึ้นเพียงนั้น ความสามารถในการใช้ภาษา จึงเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้หวังความสำเร็จส่วนตัวและการทำงานจะต้องมี ดังที่สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์ทรัพย์ (2523 : 2-3) เขียนไว้ว่า

. . . ความสำคัญของภาษาไทยอีกประการหนึ่งนั้นคือ ช่วยให้ผู้มีความสามารถทางภาษา ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ผู้ที่มีความสามารถทาง ภาษาสูง เมื่อเกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ ใด ๆ เกิดขึ้นแล้ว สามารถใช้ภาษาไทยพูด หรือเขียนแสดงความคิดนั้น ๆ ออกมาเป็นที่ประจักษ์ให้ผู้อื่นได้รับรู้ก็จะเป็นที่ชื่นชมของ บุคคลทั่ว ๆ ไปได้ . . . ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสูงเมื่อใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือ ความรู้ความคิดใด ๆ จะประสบผลสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น นักพูด นักประพันธ์ นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมืองที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

ความสามารถทางภาษาเป็นเรื่องของการฝึกฝน และการเรียนรู้ และจะเกิดขึ้นได้ เมื่อเด็กได้รับการสอนด้วยวิธีการที่ถูกต้อง โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กจะมีโอกาสฝึกฝนภาษา มากกว่าที่บ้าน ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ของเด็กให้ดีที่สุด เพื่อเด็กจะได้ใช้ภาษาเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และเพื่อความสำเร็จในการดำรงชีวิต

การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นปัจจัย และเครื่องมือการศึกษาทุกแขนง ครูผู้สอนต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ให้นักเรียนอยู่เสมอ ทั้งยังฝึกให้รู้จักคิด มีเหตุผล กระทรวงศึกษาธิการ (2518 : 5) ได้ให้ความสำคัญของ วิชาภาษาไทยไว้ว่า "เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนมาก ถ้าครู รู้จักจัดรายการสอน เนื้อหาวิชา และวิธีสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการ ของเด็กวัยนั้นอย่างเหมาะสมแล้ว วิชาภาษาไทยจะเป็นเครื่องมืออย่างดียิ่งในการส่งเสริม ความเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้" ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครูภาษาไทยต้องฝึกให้นักเรียนสามารถใช้ ทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน คือใช้ทักษะฟังในการรับรู้ ใช้ทักษะพูดเพื่อสื่อความหมายกันได้ถูกต้อง ใช้ทักษะอ่านเพื่อความรู้ และความบันเทิงใจ สามารถสรุปข้อคิดต่าง ๆ และเกิดสติปัญญา ทักษะการฟัง การอ่านจะนำไปสู่ทักษะการเขียน ซึ่งสามารถทำให้ใช้ภาษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม (หน่วยศึกษานิเทศก์ 2522 : 19) ส่วนผู้เรียนก็จำเป็นต้องฝึกฝนตนเอง ให้มีประสิทธิภาพในการใช้ภาษามากขึ้น

✓ ในจำนวนทักษะทั้ง 4 นี้ การพูดเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเรียนวิชาใดก็ตาม ครูและเด็กย่อมใช้การพูดเป็นเครื่องสื่อความหมาย ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ในที่อื่น ๆ เด็กย่อมใช้ภาษาพูดในการติดต่อเรื่องราวธุรกิจ ใช้ภาษาพูด ในการพูดคุยสนทนา ดังนั้นจึงนับว่า การพูดเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนภาษาไทย สุจริต เพียรชอบ และส่ายใจ อินทร์พรหม (2523 : 89) ได้ให้ความสำคัญของทักษะ การพูดว่า

ทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งทักษะหนึ่ง ซึ่งนักเรียนจะต้องใช้เป็นอันมาก ทั้งในชั้นเรียน และในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีทักษะการพูดดีนั้น จะเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่นิยมยกย่องของบุคคลอื่น จะประกอบกิจการงานใด ๆ ก็ประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีทักษะในการพูดจึงจะสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องของควยได้เป็นอย่างดี

การสอนทักษะการพูดนี้ เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2495 ถึงข้อความตอนหนึ่งของ กรมวิสามัญ (2496 : 36) ว่า "ทักษะใหม่ที่เริ่มมีเข้ามาสอนคือ ทักษะพูด ต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำที่ดีและสุภาพ นอกจากนั้นต้องมีมารยาทในการพูด มีน้ำเสียง สุภาพมีมโนล และชินต่อการแสดงออกต่อหน้าประชุมชน โดยไม่มีท่าทางกระดากอาย"

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหลักสูตรหลายครั้งคือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2503 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งหลักสูตรทั้ง 4 ฉบับนี้ก็ยังคงให้ความสำคัญของการเรียนการสอนทักษะการพูดตลอดมา ทั้งรายละเอียดในรายการสอนการใช้ภาษา ซึ่งได้ให้รายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางการสอนแก่ครูผู้สอนว่า ". . . ส่วนการพูด ให้ฝึกพูด ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเหมาะสมแก่ชั้นเรียน ให้ฝึกมารยาททั้งการพูดและการแต่งกาย ของรู้จักใช้ศิลป์ในการพูด เช่น พูดอย่างสุภาพ รู้จักใช้ถ้อยคำที่กระชับรัดกุมชัดเจน รู้จักจับ จุกสนใจของผู้ฟัง เลือกใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลเทศะ และบุคคล. . ."

(กระทรวงศึกษาธิการ 2503 : 4-5)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 นั้น นอกจากนักเรียนจะได้เรียน ทักษะการพูดในรายวิชาการใช้ภาษาไทยแล้ว ยังได้เลือกเรียนวิชาเลือกเสรีได้อีก สัปดาห์ละ 2 คาบ คือวิชา ท.011 ศิลปการพูด โดยมีจุดมุ่งหมายและรายละเอียด ในรายวิชาดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2518 : 5-14)

. . . ปีกให้เกิดคุณลักษณะที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพแก่ผู้เรียน . . . การกล้า แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมอย่างมีวัฒนธรรม . . . ให้มีประสบการณ์การพูด แบบต่าง ๆ เช่น การบรรยายหน้าชั้น การพูดสรุปความ การแสดงปาฐกถา การ สัมภาษณ์ การคิดคองาน เน้นในเรื่องการเลือกใช้คำพูด คำถาม คำตอบที่เหมาะสม กับกาลเทศะและบุคคล นอกจากนี้หลักสูตรยังกำหนดให้นักเรียนมีประสบการณ์ การพูดแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น การอภิปรายเป็นคณะ การประชุม การโต้วาที เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของการพูดนั้น ๆ เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของผู้พูด ให้ได้เห็น ตัวอย่างการพูดแบบต่าง ๆ สามารถวิจารณ์และรับฟังคำวิจารณ์เพื่อปรับปรุงตนเอง ให้ดีขึ้น

หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 นั้น กำหนดให้ฝึกการสนทนา เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนหรือเรื่องราวที่น่าสนใจ การนำเรื่องที่สนทนาไปเล่าให้ผู้อื่นฟัง โดย ไม่เสริมหรือตัดความ การอภิปรายในกลุ่ม การรายงานผลการประชุมกลุ่มเฉพาะสาระ สำคัญ การชี้แจงเหตุผล การอธิบายความต้องการของตนและกลุ่มให้คนทั่วไปเข้าใจได้ ไม่เฉพาะในท้องถิ่นคน การบรรยายเรื่องที่ได้จากหนังสือ การเล่าเหตุการณ์ที่ประสบมา การแสดงความคิดเห็นจากการอ่าน การฟัง การชี้แจงสมมติเหตุการณ์ตามความเป็นจริง

การเล่าประวัติตนเองหรือของผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 9-20)

ทักษะการพูดที่นักเรียนยังได้รับการฝึกฝนต่อไปอีกในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจากหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 นี้ ทักษะการพูดมีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเข้าใจใช้หลักการและวิธีการพูดให้สัมฤทธิ์ผล ให้อุทิศพัฒนาสมรรถภาพในการพูดของตนเองให้สูงขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อการพูดของตนในทุกโอกาส จากคำอธิบายรายวิชาจะเห็นได้ว่านักเรียนที่เรียนจะได้ฝึกการวิเคราะห์ผู้ฟัง วิธีตั้งประเด็น วิธีลำดับความคิด วิธีใช้ถ้อยคำสำนวนให้แจ่มชัด น่าฟัง มีน้ำหนัก ฝึกสนทนาเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ ฝึกการสัมภาษณ์ ฝึกการพูดในที่ประชุมเพื่อสื่อสารความรู้ทรรศนะและเสนอแนะไปยังกลุ่มผู้ฟัง ฝึกพูดโดยไม่ต้องเตรียมตัวมาก่อน เป็นบางครั้งบางคราว ฝึกอภิปรายในที่ประชุมทั้งในฐานะผู้ร่วมอภิปราย และผู้นำอภิปราย ฝึกอ่านร้อยแก้วและร้อยกรองให้ที่ประชุมฟัง (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 28)

✓ จากจุดประสงค์การสอนทักษะพูดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การฝึกทักษะการพูดให้นักเรียนได้ผลตามที่ตั้งไว้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เนื้อหาที่จะต้องเรียนมีมาก แต่อัตราเวลาเรียนไม่มากเท่าที่ควร ตามหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดอัตราเวลาเรียนวิชาภาษาไทยสัปดาห์ละ 2 คาบเท่านั้น โอกาสที่ครูจะฝึกทักษะทางภาษาให้แก่ักเรียนอย่างทั่วถึงจึงเป็นไปได้ยาก และจากการวิจัยของ เรือโทหญิง ปรีญา หิรัญประสิทธิ์ (2520) พบว่า ในบรรดาทักษะการใช้ภาษาทั้งหมดนั้น ครูใช้เวลาในการสอนทักษะการพูดน้อยที่สุด นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนเท่าที่ควร เพราะจำนวนนักเรียนในชั้นมากเกินไป ครูมักจะบรรยายให้ทราบว่า การพูดแบบต่าง ๆ นั้นมีลักษณะอย่างไร ครูไม่ได้รับการฝึกฝนมาเพื่อสอนทักษะการพูด โดยเฉพาะ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ครูผู้สอนควรหาความรู้เพิ่มเติม จัดกิจกรรม และนำอุปกรณ์มาใช้ในการสอน เพื่อไม่ให้นักเรียนเบื่อหน่าย และเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกมากที่สุด

✓ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2523 : 196) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้นว่า "เพื่อให้การเรียนการสอนได้ผล ครูภาษาไทยจึงควรจะได้จัดกิจกรรมทางภาษาขึ้นนอกเวลาเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นให้ได้ผลยิ่งขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้และทักษะทางภาษาดีขึ้น"

แกลดดี หลุยส์ บอร์เชอส์ โคนัล ไคลส์ สมิท และ แอนดรู โทมัส วีเวอร์

(Gladly Louis Borchers Donald Kliese Smith and Andrew Thomas Weaver 1956 : 6)

ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของครูในการสอนทักษะการพูดว่า ในฐานะที่เป็นครูสอนทักษะการพูด เราไม่เพียงแต่จะมุ่งช่วยเด็กส่วนน้อยที่ไม่สามารถออกเสียงได้ถูกต้อง หรือสอนผู้เริ่มหัดเป็นผู้นำเกี่ยวกับทักษะและเทคนิคการพูดจริงใจเท่านั้น เราต้องการให้เด็กแต่ละคนเป็นนักพูดที่ดีเท่าที่ความสามารถของเขาจะไปได้ถึง เราต้องการหาวิธีที่จะจัดกิจกรรมที่เป็นไปได้และเหมาะสมที่สุด ในการที่จะให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาทักษะการพูดของเขา และเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการพูดอย่าง ได้ผลดีที่สุดตลอดชีวิตของเขา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจหาวิทยานิพนธ์เรื่อง "การนำ สอนโปรแกรมการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูด ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ซึ่งนอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังมีแรงจูงใจที่เด่นชัดคือ

1. ผู้วิจัยเห็นว่า ทักษะการพูดนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวันของนักเรียน การสอนทักษะการพูดในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการปูพื้นฐานที่ดีให้แก่ นักเรียนในการใช้ภาษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกับบุคคลทั่วไปอย่างมั่นใจ มีบุคลิกภาพที่ดีและประสบความสำเร็จในชีวิต

2. จากการสังเกต สนทนา ซักถาม และศึกษางานวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ให้ความสนใจทักษะการพูดน้อยมาก มักจะสนใจเรื่องการอ่าน และการเขียนเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สนใจที่เรียนทักษะการพูดเป็นอย่างมาก แต่เวลาเรียนมีน้อย ไม่ได้รับการฝึกฝนเท่าที่ควร

3. เป็นการสนองความต้องการและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่น การจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูดในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะเป็นเครื่องมืออันดียิ่งในการส่งเสริมความเจริญของเด็กวัยรุ่น

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการ จัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูด ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านต่อไปนี้
  - 1.1 ความมุ่งหมาย วิธีการจัด ประเภทของกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม
  - 1.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และความต้องการที่มีต่อกิจกรรมแต่ละประเภท
  - 1.3 การประเมินผล
  - 1.4 ปัญหาหรืออุปสรรค
2. เพื่อสร้างและเสนอโปรแกรมการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูดในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

## ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรคือครูผู้สอนวิชาภาษาไทย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10 ทั้ง 7 จังหวัด คือ ชุมพรราชธานี ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ นครพนมและมุกดาหาร จำนวน 464 คน โดยแยกเป็น ครู 112 คน นักเรียน 352 คน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการ จัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูด ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในด้านความมุ่งหมาย วิธีการจัด ประเภทของกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์และความต้องการที่มีต่อกิจกรรมแต่ละประเภท การประเมินผล ปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูด ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์โดยตรงแก่ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการนำเอาแนวการจัดกิจกรรมการสอนทักษะการพูด ไปใช้ในโรงเรียน
2. เป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยต่อไป

## คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรม หมายถึง แผนซึ่งกำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรม ที่สามารถใช้ในการปรับหลักสูตร หรือเนื้อหาวิชา การเลือกวัสดุอุปกรณ์ การประเมินผล เป็นแนวทางแก่ครูในการจัดกิจกรรม การสอนทักษะการพูดให้เกิดประสิทธิภาพ

กิจกรรม หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอน ที่ครูและนักเรียนจัดขึ้นภายในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ทักษะการพูด หมายถึง การเรียนการสอนตลอดจนการฝึกฝนการพูดให้เกิดประสิทธิภาพในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย